

יש א"מ מ"פ מהל' שאלה ופקודין הל' ד פמנ עשן פמ טו"ע ח"מ פ"י ס"ה וע"ש:

ב ב מ"י פ"ד מהל' מלה ולוה הל' ו פמנ לאון ק"ו טו"ע ח"מ פ"י כ"י נכ פט"ף א וטו"ע י"ד פ"י קפ"א סט"ף א:

רבינו גרשום

מסייע לרב הגאון מסיפא ר' יוסי אומר יבור. אאם יש בה רובע ממין אחר מהדר ר' יוסי דבורו דבור כל הרובע (ח"ו) וכוונתו מרובע דמי והיינו רוב הגאון. לא לעולם מהא לא תשייעה דרובע פפחות מרובע דאפילו למעט לא חזי בעי ואמאי קאמר ר' יוסי רוב הכל משום דאי שכיב ליה מחזי כמקיים כלאים ברם: והשאר היא מוח עד שיבוא אליהו. ש"מ דלא קנסינן [ויתר] אטו איסור דמאי קא תבע מאתים. הכא נמי אם בא לפנות אינו מנפה את כולו דלא קנסינן ביתר של רובע אטו איסור דיתיר מרובע שלא נעשית עבירה בגוף המלוה אלא בשטר אבל שטרי יש עבירה בהלוואה כמבינה עבד לה שומא מ"מ בלא שטר נמי איכא איסורא בהלוואה והקשה ריב"ז דאס יפסדי כל חוזה ו' יפסדי לגמרי א"כ מניינו לוח חוטא נשכר ואורי' דלא קשה כי המלוה שמרויח קנסו בגוף אטו שכן ומתוך כך יזהר אלול הלוה אין מלה לקנסו כדי שיהיה **הכי השתא התם משעת כתיבה עבד יאה שומא הכא מי יימר**

אימא סיפא. ולא גרסי' ת"ש דלמאי שדחה דחומרל עלמא הוא אין סברא שיקנוס ר' יוסי^א ולא מסתבר ליה למימר דפליגי דר' יוסי סבר דרובע לא שכיחא^ב ורבנן סברי דשכיחא דלא מסתבר לפלוגיניהו זהכי: **התם** ודאי מנה למה. ה"מ לשנויי התם ודאי איכא חד דלא הוא רמאי הכא מי יימר דליכא רמאי אימור ערוכי עריב אלא דמשיני שפיר טפי: **קונסינן** אותו ואינו גובה לא קרן ולא רבית. נראה לר"י דר"מ קונס לגמרי להפסיד המוצג אפילו בהודאה או בעדות אחרת כדמשמע לישנא דאינו גובה לא את הקרן משמע דאינו גובה כלל ועוד משמע דומיא דרביית וכן משמע נמי מדממה לה בהמניח (ב"ק דף ל: ושם) גבי המוצג תבנו וקשו דקנסו גופן משום שבחן שפסקידי גוף הממון ואין להקשות דבפ' איזהו נשך (ב"מ דף עב: ושם) מדמה הך דשטר שיש בו רביית לשטרי חוב המוקדמין ומוקי הייא דשטר חוב כר"מ והיי' מדמה דהכא מפסיד גוף המלוה והתם אינו מפסיד המלוה אלא דהשטר פסול דהתם לפי שטרי אבל שטרי אע"ג דקאמר דמשעת כתיבה עבד לה שומא מ"מ בלא שטר נמי איכא איסורא בהלוואה והקשה ריב"ז דאס יפסדי כל חוזה ו' יפסדי לגמרי א"כ מניינו לוח חוטא נשכר ואורי' דלא קשה כי המלוה שמרויח קנסו בגוף אטו שכן ומתוך כך יזהר אלול הלוה אין מלה לקנסו כדי שיהיה **הכי השתא התם משעת כתיבה עבד יאה שומא הכא מי יימר**

אימא סיפא ר' יוסי אומר יבור. יצור את הכל: **אי אמרת בשלמא** כיותר מרובע טנופת דמי בהא קא מיפלגי ת"ק סבר לא קנסינן התירא אטו איסורא ור' יוסי סבר קנסינן אלא אי אמרת כרובע דמי אמאי יבור התם היינו טעמא דר' יוסי משום דמיוחזי כי מקיים כלאים ת"ש^ב שנים שהפקידו אצל אחד זה מנה זה מאתים זה אומר מאתים שלי וזה אומר מאתים שלי ג'נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונה עד שיבא אליהו הכי השתא התם ודאי מנה למור ומנה למור הכא מי יימר דלאו כוליה ערוכי עריב ת"ש מסיפא א"ר יוסי א"כ מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונה עד שיבא אליהו הכי השתא התם ודאי איכא רמאי הכא מי יימר דערוכי עריב ת"ש^ג שטר שיש בו רבית קונסינן אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית דברי ר"מ הכי השתא התם משעת כתיבה הוא דעבר ליה שומא הכא מי יימר דערוכי עריב ת"ש מסיפא וחכ"א ג'גובה את הקרן ואינו גובה את הרבית הכי השתא התם ודאי קרנא ערוכי עריב ת"ש^ד דתני רבין בר ר"ג לא את המותר בלבד הוא מחזיר אלא מחזיר לו את כל הרבעין כולן אלמא היכא דבעי אהדורי כולה מהדר הכי השתא התם

מכרובע ומני רבין בגמ'^א וקד' לא את המותר של רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו אלא את כל הרבעים כולן כל ל' רבעים של בית כור ומותרותיהם הכל מחזיר דהיאך דבא לשלם משלם את כולו ולעיל נמי היכא דבא לנפות מנפה את כולו ומסייעא לרב הונא. ואלישנא קמא דאמרי לה דינא קמסייע דהכל והתם חד טעם הוא דרובע מחיל איניש אצל כי איכא טפי מרובע הוי דבר חשוב ולא מחיל מדי: **הכי השתא**. התם גבי בית כור עפר מדה בחבל כו' ואס אמר לו הן חסר הן יתר אפילו פחת רובע נסאה או הוסיף רובע נסאה הגיעו דהיינו ל' רבעים לבית כור דהוי ל' סאין יתר מיכן יעשה חשבון ויחזיר לו כיון דאיכא מותר

(א) ב"מ ל"ג (ג) ב"ק ל' ב"מ ע"ב, (ד) לקמן קד' (ד) (ד) (ה) וקדוסיס פקד ל', (ו) שמתכ כג', (ז) ב"מ ע"ב; (ח) (דף קק: א); (ט) ע"י רש"ל, (י) וע"ע ח"מ' יבמות ל'. ד"ה מי ותוספת ב"ק ל' ד"ה ותוספת ח"מ' ב"מ ע"ב: ד"ה קונסינן ותוספת וחזם קד. ד"ה ח"מ' ותוספת כמרות מה ד"ה ח"מ',

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שנים שהפקידו וכו' רבנן בכוליה לא ניקנסיה אלא כמות רובע: (ב) ד"ה הכי השתא וכו' והדרה מלוקח אצל: (ג) ח"מ ד"ה קונסינן וכו' כל חוב לגמרי כ"ל ומכח יפסדי נמחק:

מוסף רש"י

זה אומר מאתים שלי. לומר זמן ששאלו ליעול פקודין (ב"מ ל"ג). מה הפסיד הרמאי. א"כ לא יורה לעולם על האמת (שם). שטר שיש בו רבית. שמתכוונן שלטת כרית. (ב"ק ל'). שמתכוונן כל חוב מלמדי מנה גרביית כן וכן לומר פלוגי (ב"מ ע"ב).

מוסף תוספות

א. [ד]ורי' שימעט משום גזירה דיתר מרובע ולמה הוא מחייבו לבור, והוא יותר מרובע גופיה א"צ לבור אלא מקנסא והיא גופיה קנסא ואנן קינסינן ונזור גזירה לקנסא לומר דברובע נמי יבור. ר"ן. ב. הלכך רובע דכלאים כיתור מרובע דמי. שם. ג. [ו]אפילו מבני חרי נמי לא גבי. ח"מ ד"ה ט"ה. ד. ח"ל ח"מ ט"ה ט"ה ט"ה ע"ב. ואפי' במלוא על פה משמע בחוטפתא דקניס דיתר המלוה לחבור רבית ובא לפני ב"ד קונסינן אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית וכו'. אמנם ע"י ח"מ ד"ה ט"ה דבמלוה ע"פ עדים למיקנס. ה. [ע"י] עדים דעלמא ואוקי תרי לגבי תרי ואוקי ממונא בחוקת מאריה וכו'. יעט"ל. ו. [אבל] מדינא כל שיעורא דהוי מחילה כי מחיל לגמרי מחיל ואע"ג דאשתכח טפי משיעורא דמחילה נמי ליכא לחיוביה אלא אמתור. ד' נמה.

ל' את המותר של רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו אלא את כל הרבעים כולן כל ל' רבעים של בית כור ומותרותיהם הכל מחזיר דהיאך דבא לשלם משלם את כולו ולעיל נמי היכא דבא לנפות מנפה את כולו ומסייעא לרב הונא. ואלישנא קמא דאמרי לה דינא קמסייע דהכל והתם חד טעם הוא דרובע מחיל איניש אצל כי איכא טפי מרובע הוי דבר חשוב ולא מחיל מדי: **הכי השתא**. התם גבי בית כור עפר מדה בחבל כו' ואס אמר לו הן חסר הן יתר אפילו פחת רובע נסאה או הוסיף רובע נסאה הגיעו דהיינו ל' רבעים לבית כור דהוי ל' סאין יתר מיכן יעשה חשבון ויחזיר לו כיון דאיכא מותר

מכרובע ומני רבין בגמ'^א וקד' לא את המותר של רובע לכל סאה הוא מחזיר לבדו אלא את כל הרבעים כולן כל ל' רבעים של בית כור ומותרותיהם הכל מחזיר דהיאך דבא לשלם משלם את כולו ולעיל נמי היכא דבא לנפות מנפה את כולו ומסייעא לרב הונא. ואלישנא קמא דאמרי לה דינא קמסייע דהכל והתם חד טעם הוא דרובע מחיל איניש אצל כי איכא טפי מרובע הוי דבר חשוב ולא מחיל מדי: **הכי השתא**. התם גבי בית כור עפר מדה בחבל כו' ואס אמר לו הן חסר הן יתר אפילו פחת רובע נסאה או הוסיף רובע נסאה הגיעו דהיינו ל' רבעים לבית כור דהוי ל' סאין יתר מיכן יעשה חשבון ויחזיר לו כיון דאיכא מותר

התם

דעריב. קשה לרשב"א דלמאי לא מייתי ההוא דשטרי חוב המוקדמין דקנסו התם בכוליה מומן ראשון ומומן שני אע"ג דאיכא למימר נמי מי יימר דגבי ממשעבדי דשמא לא יבא לגבות ממשעבדי לעולם וכן יש להקשות כסוגיא דאמניח את הכד (ב"ק דף ל: ושם) ואמר ר"י דכי היכי דהכל משעת כתיבה הוא דעבד ליה שומא התם נמי משעת כתיבה הוא דעבד ליה על מדבר שקר מרחק:

והבמים אומרים גובה את הקרן. משמע שגובה ע"פ השטר ואפי' ממשעבדי וקשה לר"י דלמה השטר כשר כיון שהעדים עוזרין על לא תשימונ כדתנן בזהוהו נשך (ב"מ דף עב: ושם) וע"ג דאינו עדי חמם שאין מרויחין כלום הא קיימא לן כדאי (פסהדרין סו). דעברין אוכל נבלות להכעיס פסול והא דלא תני צוה צורר (שם דף סז: ה"ג לא תנא ליה אלא בכלל מלוה הוא דמפרש התם (דף סה). בגמ' מלוה צריית מלוה הבאה (לו) צריית ואין לומר דמייירי כגון שאין ניכר הרבית בשטר אלא כבז טעם פלוני לוח מפלוני מניה והעדים היו סבורים שהיה הכל קרן ואח"כ נודע^א שהיה בו רבית דהא צפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) משני ר' יוחנן אההיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין אפי' תימא רבנן גזירה שמה יגבה מומן ראשון ואס אין ניכר הרבית בשטר שיש בו רבית נמי נגזור שמה יגבה גס הרבית בתורת קרן ואין לומר דלכך כשרין שלא עשו שומא כיון שניכר הרבית מתוך השטר לא יבא לגבות הרבית ע"י שטר זה והא דתנן בזהוהו נשך (שם דף עב: ושם) שהעדים עוזרים בלא תעשה היינו כשאין הרבית בשטר ניכר כשאין הרבית בשטר אלא בשטר זה עוזרין בלא תעשה וי"ל דלא תשימונ לאינישי במלוה ולוה וערב משמע להו ולא עדים ולהכי לא מיפסלי כדאמרי' (ב"מ דף עב: ושם) לא תחמוד לאינישי בלא דמי משמע להו א"ג כגון שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות וכן י"ל בשטרי חוב המוקדמין דאית דמוקי לה כר"מ אבל לרבנן כשרין ואפי' ר"מ אינו פוסל אלא מטעם קנס ואמאי והלא עדים פסולים הן שחתמו על השטר מוקדם אלא כר"מ בגזירותיו (ערוינן סו). דוקא בגזירותיו אבל לא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות מטעם זה כרבנן דר"מ (ב"מ ל'). במעשרת חזירו ומינקת חזירו: **ד"תני רבין בר ר"ג** לא את המותר בו'. הא דלא אייתי מתני' דהתם דמפרשי לה נמי הכי לא את המותר בלבד הוא מחזיר כו' משום דלא מתרלא אלא ע"י צריית דרבין צר ר"ג וללישנא דדינא מייתי דלישנא דקנסו אטו איסורא^א לא מני מימיה מהכל דלא שייך הכא קנסא דאס לקח הלוקח יותר ממה שהיה לו ליקח אין לקנסו בכך כי מה היה לו לידע כמה שם ולא גרסי' מה שהיה כתוב במתנת ספרים בשימרא הכא מי יימר דערוכי עריב דל"כ הוה משמע דללישנא דקנסא מימיה:

דעריב. קשה לרשב"א דלמאי לא מייתי ההוא דשטרי חוב המוקדמין דקנסו התם בכוליה מומן ראשון ומומן שני אע"ג דאיכא למימר נמי מי יימר דגבי ממשעבדי דשמא לא יבא לגבות ממשעבדי לעולם וכן יש להקשות כסוגיא דאמניח את הכד (ב"ק דף ל: ושם) ואמר ר"י דכי היכי דהכל משעת כתיבה הוא דעבד ליה שומא התם נמי משעת כתיבה הוא דעבד ליה על מדבר שקר מרחק:

והבמים אומרים גובה את הקרן. משמע שגובה ע"פ השטר ואפי' ממשעבדי וקשה לר"י דלמה השטר כשר כיון שהעדים עוזרין על לא תשימונ כדתנן בזהוהו נשך (ב"מ דף עב: ושם) וע"ג דאינו עדי חמם שאין מרויחין כלום הא קיימא לן כדאי (פסהדרין סו). דעברין אוכל נבלות להכעיס פסול והא דלא תני צוה צורר (שם דף סז: ה"ג לא תנא ליה אלא בכלל מלוה הוא דמפרש התם (דף סה). בגמ' מלוה צריית מלוה הבאה (לו) צריית ואין לומר דמייירי כגון שאין ניכר הרבית בשטר אלא כבז טעם פלוני לוח מפלוני מניה והעדים היו סבורים שהיה הכל קרן ואח"כ נודע^א שהיה בו רבית דהא צפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב. ושם) משני ר' יוחנן אההיא דשטרי חוב המוקדמין פסולין אפי' תימא רבנן גזירה שמה יגבה מומן ראשון ואס אין ניכר הרבית בשטר שיש בו רבית נמי נגזור שמה יגבה גס הרבית בתורת קרן ואין לומר דלכך כשרין שלא עשו שומא כיון שניכר הרבית מתוך השטר לא יבא לגבות הרבית ע"י שטר זה והא דתנן בזהוהו נשך (שם דף עב: ושם) שהעדים עוזרים בלא תעשה היינו כשאין הרבית בשטר ניכר כשאין הרבית בשטר אלא בשטר זה עוזרין בלא תעשה וי"ל דלא תשימונ לאינישי במלוה ולוה וערב משמע להו ולא עדים ולהכי לא מיפסלי כדאמרי' (ב"מ דף עב: ושם) לא תחמוד לאינישי בלא דמי משמע להו א"ג כגון שיש עדים שהיו אנוסין מחמת נפשות וכן י"ל בשטרי חוב המוקדמין דאית דמוקי לה כר"מ אבל לרבנן כשרין ואפי' ר"מ אינו פוסל אלא מטעם קנס ואמאי והלא עדים פסולים הן שחתמו על השטר מוקדם אלא כר"מ בגזירותיו (ערוינן סו). דוקא בגזירותיו אבל לא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות מטעם זה כרבנן דר"מ (ב"מ ל'). במעשרת חזירו ומינקת חזירו: **ד"תני רבין בר ר"ג** לא את המותר בו'. הא דלא אייתי מתני' דהתם דמפרשי לה נמי הכי לא את המותר בלבד הוא מחזיר כו' משום דלא מתרלא אלא ע"י צריית דרבין צר ר"ג וללישנא דדינא מייתי דלישנא דקנסו אטו איסורא^א לא מני מימיה מהכל דלא שייך הכא קנסא דאס לקח הלוקח יותר ממה שהיה לו ליקח אין לקנסו בכך כי מה היה לו לידע כמה שם ולא גרסי' מה שהיה כתוב במתנת ספרים בשימרא הכא מי יימר דערוכי עריב דל"כ הוה משמע דללישנא דקנסא מימיה: